

7/3298 326-3-

T.C.
DIŐIŐLERİ BAKANLIĐI
Siyaset Planlama Genel M¼d¼rl¼Đ¼

SAYI : SPGM/2300-76
KONU: Yazılı soru önergesi

-112

7/9 Ocak 2001

T¼RKİYE B¼Y¼K MİLLET MECLİSİ BAŐKANLIĐINA

İLGİ : 18.01.2001 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/3298-8412/20499 sayılı yazıları.

İstanbul Milletvekili Sayın M. Murat S¼kmenoĐlu'nun ilgide kayıtlı yazılarına konu soru önergesinin yanıtı ilişikte takdim edilmiştir.

Saygılarımla sunarım.

İsmail CEM
Bakan

EK: Soru önergesi yanıtı (2 nüsha)

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN M. MURAT SÖKMENOĞLU'NUN
YAZILI SORU ÖNERGESİ**

SORULAR:

1. Kuzey Irak'ta neler oluyor?
2. Kuzey Irak'ta bağımsız bir devlet mi kuruluyor?
3. Hududu, bayrağı, ordusu, meclisi olan bir bölgenin oluşumu, bir devlet oluşumu değilse nasıl bir oluşumdur?
4. Bir taraftan Irak Cumhuriyeti'ne sefir gönderilirken, diğer tarafta 36. paralelin alt ve üst sınırla ayrılmasına Türk Dışişleri hangi anlamı vermektedir?
5. Geçerli parası Türk Lirası olan kuzey Irak'ta kurulma aşamasında özel bir bölgenin içinde 2.5 milyon Türkmen'in konumu, koşulu hangi noktadadır?
6. Kuzey Irak'taki oluşum, "devlet" niteliği, kimliği taşıyor ise, nasıl ikili ticari anlaşma yapılmaktadır? Silah ve mühimmat Celal Talabani - Mesut Barzani'ye niçin verilmektedir?
7. Bir devlet statüsünde hareket eden kuzey Irak'taki Kürt güçleri liderlerinin Türk işadamlarından bekledikleri yardım nedir? Yatırım adı altında yapılan anlaşmalar zımnı "tanınma" manası taşıyor mu? Yeni bir "federasyon" girişimine Türkiye Cumhuriyeti Hariciyesi seyirci kalmayı niçin yeğlemektedir?

YANIT:

Bilindiği üzere, Körfez Krizi'ni izleyen olaylar sonucunda kuzey Irak'ta bir otorite boşluğu meydana gelmiştir. Bu boşluk, Irak makamlarının bölgeden askeri ve idari yönetimini 1991'de tek taraflı olarak aldığı bir kararla çekmesiyle ortaya çıkmıştır. Irak makamlarının yokluğu nedeniyle kendi kesimlerinde fiili denetimi ellerinde bulunduran bölgedeki iki parti (IKDP ve IKYB) de, bölge insanının temel ve günlük gereksinimlerinin karşılanması ve bazı yerel hizmetlerin sağlanması amacıyla birtakım düzenlemelere gitmektedir. Türkiye, bu düzenlemeleri yakından takip etmektedir.

Diğer taraftan, terör örgütü PKK, ülkemize yönelik faaliyetlerinde bölgedeki otorite boşluğundan yararlanmaya ve bölgenin değişik kesimlerinde barınmaya çalışmaktadır.

Kuzey Irak'ta ortaya çıkan otorite boşluğuyla birlikte kamuoyumuzda bu bölgedeki gelişmelere ilişkin kaygılar ortaya çıkmıştır. Türkiye, herhangi bir olumsuz gelişmeye meydan vermemek amacıyla Irak'ın siyasi birliği, toprak bütünlüğü ve bağımsızlığının korunmasını kuvvetle savunan aktif bir tutum izlemeye devam etmektedir. Kuzey Irak'taki iki Kürt partisi olan IKDP ve IKYB'yle bu nedenle kontrollü ilişkiler sürdürülmektedir. Çok yönlü girişimlerimizle gelişmelerin tercih etmeyeceğimiz mecralara sürüklenmesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. IKDP ve IKYB'nin 17 Eylül 1998 tarihinde Vaşington'da imzaladıkları bildiride endişeyle karşıladığımız hususların giderilmesini teminen ABD ve İngiltere'yle birlikte 10 Kasım 1998 tarihinde ortak bir açıklama yapılarak Irak'ın toprak bütünlüğüne verilen önem tekrar vurgulanmıştır. Ortak Açıklama'yla Irak'ın toprak bütünlüğüne ve siyasi birliğine verilen önemin bu ülkelerce de teyid edilmesi, Türkiye'nin çabalarının somut bir sonucunu oluşturmaktadır.

İKDP ve İKYB'yle görüşmelerde ve ilgili ülkelerle yapılan tüm temaslarda ise, kuzey Irak'ta Irak'ın toprak bütünlüğü ve siyasal birliğini zedeleyici oluşumlara karşı olduğumuz, Irak'ın bu bölgesinde halihazırda mevcut olağandışı koşullarda alınan tüm önlemlerin geçici nitelikte olduğu hususları ile kuzey Irak'taki gelişmelerin Irak'ın toprak bütünlüğü ve siyasal birliğinin korunması politikamız açısından yarattığı duyarlılıklar vurgulanmakta, Irak'ın toprak bütünlüğü ilkesi çerçevesinde Bağdat yönetimiyle temas ve diyalog içinde olmaları gerektiği sürekli olarak belirtilmektedir. Her iki parti de, Irak'ın bölünmesine yönelik bir politikaları olmadığını, gerçekçi görmedikleri için bir Kürt devleti kurulmasını hedeflemediklerini, Türkiye'nin gücünün ve kendileri için önemini bilincinde olduklarını ifade etmektedir.

Kuzey Irak'a ilişkin olarak dünya kamuoyunda yanlış bir izlenim vardır. Bu yanlış izlenim, olağan dışı durumun sadece kuzey Irak'ta olduğu merkezindedir. Halbuki, bugün Irak'ın tümünde olağan dışı bir durum mevcuttur. Bu durum ise, kuzey Irak'taki durumu doğrudan etkilemektedir. Ancak, Irak'ta durumun normale dönmesinin en önemli koşulu Irak'ın ilgili BMGK kararlarına uymasındır. Bu konudaki karar ise doğal olarak Irak'a aittir. Türkiye, Irak'a bu yönde telkinde bulunmaya devam etmektedir. Bu politika doğrultusunda, Irak'taki temsil düzeyimiz, Hükümetimizce evvelce alınan karar uyarınca görüşlerimizin en üst düzeyde Irak makamlarına aktarılması için yükseltilmiş ve Bağdat Büyükelçimiz 13 Ocak 2001 tarihi itibarıyla görevine başlamıştır.

Türkiye'nin son olarak Yüce Meclisimiz tarafından 2000 Aralık ayı içinde 6 aylığına uzatılan Kuzeyden Keşif Harekatı'na destek vermesinin nedeni ise, bölgede huzur ve istikrarın devamı, bölgedeki Kürt, Türkmen, Arap, Süryani kökenli tüm Irak vatandaşlarının barış ve huzur ortamı içinde yaşamalarının sağlanması ve evvelce örneği görüldüğü üzere, yüzbinlerce kuzey Iraklı mültecinin bir anda sınırlarımıza yığılmasına meydan verilmemesine yöneliktir. 36. paralelin kuzeyindeki Uçuşa Yasak Bölge, burada sadece Irak'ın hava unsurlarınca uçuş yapılmasını yasaklamaktadır. Bu paralelin kuzeyinde bulunan arazideki durum ise, Irak Hükümetinin zamanında re'sen aldığı bir kararla bölgedeki idari yapılanmasını çekmesiyle ortaya çıkmış bir durumdur. Bu bağlamda, İKDP ve İKYB'ye Irak'ın bölgeye tekrar kamu hizmeti vermeye başlaması için Bağdat yönetimi ile işbirliği yapmaları gerektiğini ifade etmekteyiz.

Kuzey Irak'ta yaşayan Türkmenler, Irak genelinde yaşayan Türkmenlerin sadece küçük bir parçasını oluşturmaktadır. Sağlıklı istatistikler mevcut olmadığı için tüm Irak genelinde 2 ila 2,5 milyon, kuzey Irak'ta ise 300 ila 400 bin arasında Türkmenin yaşadığı tahmin edilmektedir. Türkiye, Irak halkının üç unsurundan biri olan Türkmen toplumunu, Irak'ın sadık vatandaşları ve Türkiye ile Irak arasında bir dostluk ve işbirliği köprüsü olarak görmektedir. Bu itibarla, Irak halkının bütünlüğünü oluşturan diğer unsurlar gibi, Irak Türkmenlerinin de, başta güvenlik olmak üzere, sosyal ve kültürel haklarına ve özbenliklerine Irak hükümetince saygı gösterilmesini beklemeleri en doğal haklarıdır. Irak'la ilişkilerinde iyi komşuluk siyaseti çerçevesinde bu ülkenin bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü savunmakta olan Türkiye, Irak Türkmenlerinin haklarının bu bütünlük içinde korunmasını, bu toplumun Irak'ta huzur ve refah içinde yaşaması için gerekli şartların sağlanmasını gündemde tutmaktadır. Türkiye, Türkmen toplumuna karşı ayrımcı uygulamalar yapılmaması için Irak makamları nezdindeki girişimlerini sürdürmektedir. Öte yandan, kuzey Irak'taki nüfusun ikinci ana unsuru olan Türkmenlerin bölgede huzur ve güvenlik içinde yaşamaları için gereken tedbirler alınmaktadır.

Irak'ın kuzey bölgesinde halihazırda Irak dinarı kullanılmaktadır. "Eski Irak Dinarı" adı verilen bu paraya ek olarak, Türk Lirası da tedavülde kısmen kullanılmaktadır. Türkiye, ambargodan doğan zararlarımızın azaltılabilmesi için Türk işadamlarının BM yaptırımlar rejimi çerçevesinde Irak'a ilgi göstermesini teşvik etmektedir. Bu esasen, ekonomik ve ticari menfaatlerimizin korunmasının gereğidir. Kuzey Irak'taki partiler, BM'nin Petrol Karşılığı Gıda Programı çerçevesinde, Irak hükümetinin onayı ile bölgede gerçekleştirilmesi öngörülen BM projelerinin firmalarımızca üstlenilmesini tercih edeceklerini belirtmekte, bu konuda yardımımızı talep etmektedir. BM Petrol Karşılığı Gıda Programı çerçevesinde her halükarda gerçekleştirilecek bu projelerin üçüncü ülkeler yerine Türk firmalarınca üstlenilmesi ile bölgede ekonomik mevcudiyet sağlanmasında yarar görülmektedir.

Iraklı Kürt partilerin zaman zaman Irak'ta bir federasyon kurulması yönünde açıklamalarına rastlanmaktadır. Türkiye, Irak'ın geleceğinin, Irak halkının tüm unsurlarının katılacağı ve merkezi Irak yönetimiyle beraber kararlaştırılabilecek normal bir siyasi süreç sonucunda belirlenmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu yaklaşımımız, yukarıda belirtildiği üzere, 10 Kasım 1998 tarihinde ABD ve İngiltere tarafından yapılan açıklamada da yansıtılmıştır. Türkiye, Irak halkının bu yolla alacağı karara tabiatıyla saygılı olacaktır. Ancak, bu koşulu göz önüne almadan Irak'ın gelecekteki siyasi sisteminin federal yapılanma veya diğer bir şekilde oluşturulması hususunda Irak halkından bir grubun tek taraflı bir karar alabilmesinin hukuki zemini olmadığı gibi kabul edilebilirliği de bulunmamaktadır. Bu görüşlerimiz de IKDP ve IKYB'ye sürekli iletilmektedir.

Kuzey Irak'taki IKDP ve IKYB ile Türkiye arasında "ticari bir anlaşma" yapılması şeklinde bir uygulama sözkonusu değildir. Kuzey Irak'taki bölgenin, otorite boşluğundan yararlanmaya çalışan terör örgütü PKK tarafından Türkiye'ye yönelik saldırılar için bir üs olarak kullanılmasının engellenmesi için Türkiye, kuzey Irak'taki partilerle işbirliği yaparak PKK'ya karşı gerekli önlemleri almakta, bu bağlamda bu partilere güvenlik çıkarlarımız gereğince ve PKK terörizmiyle mücadele kapsamında zaman zaman destek verilmekte ve teknik yardım yapılmaktadır.